

Ааргау (Aargau)

кантон в северната част на Швейцария. Площ 1,4 хил. кв. км. Население 573,7 хил. ж. Административен център град Аарау. Добре развита индустрия. Интензивно животновъдство.

Ааре, Аре (Aare)

река в Швейцария, ляв приток на Рейн. Извира от Бернските Алпи. Дължина 295 км. Няколко ВЕЦ. Край реката е разположен град Берн.

Аахен

вж. *Ахен*.

Абадан (Abadan)

град в ЮЗ част на Иран, на р. Шат ел Араб, близо до Персийския залив. Население 220 хил. ж. Нефтепреработване и нефтохимия. Голямо пристанище за износ на нефт на плавателната р. Шат ел Араб. Международно летище.

Абай (Abbay)

местно название на горното течение на Сини Нил (в Етиопия).

Абакан

град в Русия, средната част на Сибир, край р. Енисей. Население 164,7 хил. ж. Главен град на Хакасия. Университет. Машиностроене.

Абация

вж. *Опатия*.

Абая (Abaya)

езеро в южната част на Етиопия.

Абеокута (Abeokuta)

град в ЮЗ част на Нигерия. Население 417 хил. ж. Индустриален и търговски център.

Абиджан (Abidjan)

столица на Кот д'Ивоар, разположена на Гвинеийския залив, край лагуната Ебрие.

Население 2,5 млн. ж. Столица на страната от 1960 до 1983 г. Нефтепреработване, корабостроене. Важно пристанище. Голям университет. Международно летище.

Абисиния

остаряло название на Етиопия.

Абрамцево

бивше имение, СИ от Москва, край град Загорск, Русия, където през XIX век пребивават редица видни руски културни дейци, особено художници – В. М. Васнецов, И. Е. Репин, В. А. Серов, В. И. Суриков, също: Н. В. Гогол, И. С. Некрасов, Ф. И. Шаляпин и др. Музей. Туризм.

Абруци (Abruzzi)

1. Област в Средна Италия. Площ 10,6 хил. кв. км. Население 1,3 млн. ж. Административен център град Л'Акуила. Предимно планински релеф – масивът Абруци в най-високата средна част на Апенините. Обширни гори. Слаба индустрия. В крайбрежните райони – лозя, маслинови насаждения.

Абу Даби (Abu Dhabi)

град, столица на Обединените арабски емирства, разположен на малък остров край Персийския залив. Население 670 хил. ж. Добив и преработка на нефт. Пристанище. Лов на бисерни миди. Международно летище.

Абуджа (Abuja)

град, новопостроена столица на Нигерия (от 1991). Население 306 хил. ж. Международно летище.

Абхазия

автономна република, която е част от Грузия, но фактически е независима. Разположена край Черно море. Площ 8,6 хил. кв. км. Население 534 хил. ж. Столица Сухуми. Отглеждане на чай,

тютюн, лозя, овощни насаждения. Хранително-вкусова индустрия. Крайморски курорти: Сухуми, Гагра, Пичунда и др.

Абърдийн (Aberdeen)

град във Великобритания, СИ част на Шотландия на р. Дий и край брега на Северно море. Население 212 хил. ж. Пристанище и добив на нефт в Северно море. Корабостроителна и химическа промишленост. Риболов. Международно летище. Университет (1494). Готическа катедрала 14–16. век. Столица на Шотландия 12–14. век. Известен като център на шотландския хумор.

Авала

хълм (511 м), разположен южно от Белград. Мемориал. Телевизионна кула.

Аваруа (Avarua)

главен град на Куковите острови. Население 2 хил. ж.

Авейрон (Aveyron)

департамент в ЮЗ част на Франция. Площ 8,8 хил. кв. км. Население 300 хил. ж. Административен център град Родез (Rodez). Изостанало аграрно стопанство. Интензивни изселвания на жителите.

Авелянеда (Avellaneda)

град-святник на Буенос Айрес. Важен индустриален център.

Авила (Avila)

град в средната част на Испания, историческата област Стара Кастилия. Население 52,6 хил. ж. Големи крепостни стени, дворци, забележителна катедрала. Под закрилата на ЮНЕСКО.

Авилес (Aviles)

град в северната част на Испания, историческа област Астурия. Население 90 хил. ж. Пристанище на Бискайския залив за износ на въглища. Металургия. Риболов. Старинен облик и архитектурни паметници. Морски курорт.

Авиньон (Avignon)

град в ЮИ част на Франция, разположен край р. Рона. Население 89 хил. ж. Папски дворец (пребиваване на папите от 1309 до 1376 г.). Храм в романски стил (12. век). Старинен облик. Университет. Театрални фестивали. Туризъм. Старинен мост на Рона. Под закрилата на ЮНЕСКО.

Австралийски Алпи (Australian Alps)

най-високата част на Голямата Водоразделна планина в Източната част на Австралия, с най-висок вр. Косцюшко. Карст. Паркове. Резервати.

Австралийски съюз, Австралия (Commonwealth of Australia)

държава, разположена изцяло на континента Австралия, остров Тасмания, някои малки околни острови и няколко групи острови недалече от бреговете ѝ. Площ 7,7 млн. кв. км. Столица Канбера. Федерация от 6 щата и 2 територии. Член на Общността (Британската общност). Държавен глава британската кралица, представена от генерал-губернатор. Законодателен орган парламент, съставен от Сенат и Палата на представителите. Първото английско селище (бъдещият град Сидни) от 1788 г. Тук англичаните заселват престъпници и ирландски революционери, а по-късно идват и много преселници. Английска колония, а от 1901 г. – доминион, от 1947 г. – самостоятелна държава. Население 22,1 млн. ж. (2009). Гъстота на населението под 3 души на кв. км. Съсредоточено е в ЮИ части на страната. Населението се състои от потомци на англичани и ирландци; местното население е ок. 200 хил. ж., но има и потомци на смесени бракове. Религия предимно англикани (33%), католици (28%), протестанти (26%). Официален език английски. Градско население 85%. Най-големи градове: Сидни, Мелбърн, Брисбейн, Аделейд, Пърт и др. Големи богатства на полезни изкопаеми, особено въглища, железни руди, нефт, уран, злато, никел, руди на цветните метали, волфрам, диаманти и др. Силно развита индустрия – черна и цветна металургия, машиностроене, предимно в големите градове, нефтепреработване, хранително-вкусова индустрия и др. Обширни обработваеми земи, въпреки че само 7% от територията на страната са обработваеми земи. Обширни пасища. Проблем са честите засушавания. Основно значение има животновъдството, особено отглеждането на овце (първо място в света по настриг на висококачествена вълна). Голямо производство на пшеница, отглеждат се лозя, овощия, банани, захарна тръстика и др. Основен аграрен район са ЮИ части на страната. Там има и гъста транспортна мрежа. Изнасят се главно вълна, месо, пшеница, руди. Търгува главно със САЩ, Япония, Ве-

ликобритания. Напоследък се разраства туризмът. Парична единица австралийски долар. Член на ООН (1945).

Австралия (Australia)

най-малкият континент на Земята (7,6 млн. кв. км), разположен изцяло в Южното полукълбо. Някога се е предполагало, че на юг съществува далечна непозната земя – Terra Australis Incognita. На запад се мие от Индийския океан, а на изток – от Тихи. Край СИ крайбрежие се простира по протежение ок. 2,3 хил. км Големият барьерен риф. Слабо разчленена брегова линия – на север полуостров Кейп Йорк и залив Карлентария, а на юг – Голям Австралийски залив. Основа на континента е старата австралийска платформа, която на изток се извисява като Голяма водоразделна планина (вр. Косцюшко, 2228 м). Централната част е заета от пустини: Голяма пясъчна пустиня, Голяма пустиня Виктория, Гибсън. Средна надморска височина ок. 215 м. В средната част на континента е Големият артезиански басейн, а на запад – пустини и полупустинни земи. Горещ климат – върху 2/3 от територията той е пустинен и полупустинен, с оскъдни валежи. На северното крайбрежие климатът е екваториален –

Местен жител

Кенгуру

мусонен, а на СИ – тропически, горещ, влажен; на ЮИ е субтропичен, мек, влажен и приятен за живеене. Най-големи реки са Мъри и дългият ѝ приток Дарлинг. Ок. 60% от територията на Австралия са безотточна област. Редица големи солени езера – Еър, Герднър, Торънс, Амадеус. По-разнообразна растителност има на ЮИ, където са характерни евкалиптовите гори. На запад и север преобладават храсти – скраб, също тревата спанифлекс, а в пустините има съвсем оскъдна тревиста растителност. Характерни са ендемичните животни – кенгуру, мечето коала, ехидна, птиците шраус (ему) и казуар, птица лира, птичечовка, папагалът какаду, диво куче динго и др. Редица обширни национални паркове и защитени територии. Целият континент се заема от държавата Австралийски съюз, Австралия.

Австрия, Република Австрия (*Republik Österreich*)

държава в Средна Европа, без излаз на море, разположена край поречието на Дунав. Площ 83,8 хил. кв. км. Столица Виена. Федерация в състав от 9 провинции („ланд“, нем. „земя“), включително и на столицата. Държавен глава федерален президент. Законодателната власт двукамерен парламент (Федерален съвет и Национално събрание). Ръководител на правителството е федералният канцлер. Предимно планинска страна – 3/4 от територията ѝ е заета от дяловете на Източните Алпи (вр. Гросглокнер). На изток обхваща част от западната периферия на Среднодунавската низина. Неголеми находища на въглища, нефт, железни руди, графит, богата на магнетит. Климатът е умереноконтинентален, на запад под силно планинско влияние – там е суров с обилни валежи. Главна река е Дунав (ок. 350 км на територията на Австрия), с многобройни притоци, както и горните течения на реките Ин, Морава, Мур и Драва. Големи водни ресурси. На запад е пограничното Боденско езеро, а на границата с Унгария – Нойзидлер Зее (под защита на ЮНЕСКО). Богатство на гори (38% от територията), предимно иглолистни, дъбови, букови пасища. Население 8,2 млн. (2004), австрийци от германски произход. Официален език – немският. Австрийците са 96%, а останалите – словенци, хървати, чехи, унгарци, емигранти и малко българи – във Виена. Естествен прираст почти няма. Населението е съсредоточено най-вече на изток и в реч-

ните долини на запад. Католиците са ок. 90%, има протестанти 6% и др. Най-големи градове са Виена, Грац, Линц, Залцбург, Инсбрук. Градско население 65%. 18 университета. Особено голям принос в музиката, архитектурата и медицината. Силно развито стопанство и висок жизнен стандарт. Значително участие на държавата в икономиката. Висока концентрация на икономически потенциал във Виена. Голям добив на електроенергия, главно от ВЕЦ. Много развити металургия, машиностроене (в големите градове), химическа индустрия. Типични за планинските райони са дърводобивът и дървообработването, във Виена – мебелната и текстилната индустрия, конфекцията. Виена е известен моден център. Добре развито животновъдство. Отглеждат се пшеница, захарно цвекло, картофи, има лозя и овощни насаждения. Гъста жп мрежа и на автомобилни пътища, редица от които имат международно значение. Корабоплаване по Дунав. Няколко международни летища, главното е във Виена. Много развит туризъм – планинарство и зимни спортове, а в градовете – познавателен туризъм. Известни балнеолечебни центрове. Основен търговски партньор е Германия. Национален празник – 25 октомври (1955), когато е сключен мирният договор и Австрия е призната за независима и демократична страна. Парична единица евро. Член е на ООН (1955), на ЕС (1995) г.

Агадир (Agadir)

град в ЮЗ част на Мароко, пристанище на Атлантическия океан. Население 494 хил. ж. Риболов. Морски курорт. Циментова и консервна индустрия.

Аганя (Agana)

главен град и пристанище на остров Гуам. Население 2 хил. ж. Международно летище.

Агра (Agra)

град в северната част на Индия, разположен край р. Джамна. Население 892 хил. ж. През 16–18. век е столица на Великите Моголи. Разнообразна индустрия и силно развити художествени занаяти. Университет. Старинен облик с многобройни архитектурни паметници – особено ансамбъл Агра-форт (под закрила на ЮНЕСКО), величествен мавзoley Тадж Махал от средата на 17. век (също под закрилата на ЮНЕСКО), гробница Итимад ад Даула.

Аграм (Agram)

старо немско название на град Загреб.

Агридженто (Agrigento)

град в Южна Италия, на остров Сицилия. Население 50 хил. ж. Древен град. В околностите – „Долината на храмовете“ с останки от няколко древногръцки храмове. Музей.

Агринион (Agrinion)

град в западната част на Гърция. Население 45 хил. ж. Разнообразна индустрия. Отглеждане на тютюн и на маслинови насаждения.

Агтелек (Aggtelek)

голяма пещера в Северна Унгария и Словакия.

Агуаскалиентес (Aguascalientes)

1. щат в западната част на Мексико. Площ 5,5 хил. кв. км. Население 900 хил. ж. Административен център град Агуаскалиентес. 2. град в западната част на Мексико. Население 766 хил. ж. (с предградията). Разцвет (18. век) поради голям добив на сребро. Производство на керамика и шапки от конски косми. Археологически паметници от 18. век. В околностите – бани с гореща минерална вода.

Агуляш (Agulhas)

вж. *Иглен нос*.

Ада (Adda)

река в Северна Италия, ляв приток на р. По. Извират от планината Ортлер (Изт. Алпи). Дължина 313 км. Редица ВЕЦ. Енергодобив. Частично плавателна.

Адамауа (Adamaoua)

плато в Африка, на границата между Нигерия и Камерун. Височина 1000–1500 м, най-голяма – до 2740 м. Гори и савани.

Адамело (Adamello)

планински масив (3554 м) в Италианските Алпи.

Адамов мост (англ. Adam's Bridge)

верига (ок. 30 км) от коралови острови между Индия и Шри Ланка.

Адамс пик (англ. Adam's Peak)

връх (2243 м) в Шри Ланка, поклонническо място на будисти, индуисти и мюсюлмани.

Адана (Adana), Сейхан

град в южната част на Турция, сред Аданската низина, на р. Сейхан. Исторически център на област Киликия. Население 1,2 млн. ж. (с предградията). Много древен град; запазен е голям римски мост на р. Сейхан. Важен център на памукотекстилна индустрия, развити хранително-вкусова, машиностроене. Университет. Джамия Улуджами (16. век). Няколко музея. В околностите – низината Чукурова – силно развито памукопроизводство.

Аделейд (Adeláida) (Adelaide)

град, разположен на брега на Индийския океан, край залива Сейнт Винсът, административен център на щата Южна Австралия. Население 1,1 млн. ж. (с предградията). Основан 1836 г. Важен индустриален център (машиностроене). Оживено пристанище. Международно летище. Университет, обсерватория, музеи. Провеждат се фестивали на изкуството.

Аделсберг (Adelsberg)

вж. *Постояна*.

Аден (Aden)

град в Йемен, разположен на Аденския залив. Население 417 хил. ж. Древен град. От 1839 до 1967 г. е важна английска военна база. Нефтепреработваща, кораборемонтна, текстилна индустрия. Важно пристанище. Международно летище. Университет.

Аденски залив (англ. Gulf of Aden)

голям залив на Арабско море, вдаден между полуостровите Арабия и Сомалия, в Африка. Бабелмандебският проток го свързва с Червено море. Главно пристанище Аден.

Аджанта (Ajanta)

селище в средната част на Индия, щат Махараштра, световноизвестно с изкуствено издълбаните си пещери, 29 на брой, превърнати в будистки храмове (2. век пр.Хр. до 7. век). Под закрилата на ЮНЕСКО. Туризмъ.

Аджария

автономна република в състава на Грузия, разположена край брега на Черно море. Площ 3 хил. кв. км. Население 382 хил. ж. (грузинци, малко руси, арменци). Столица и пристанище Батуми. Субтропична природа. Лозя. Отглеждат се чай, цитрусови плодове, тютюн. Гори.

Аджмер (Аджмур) (Ajmer)

град в СЗ част на Индия, щат Раджастан. Население 485 хил. ж. Свещен град на джайнисти, будисти и мюсюлмани. Историко-архитектурни паметници. Джамия Адай дин-ка Джонпра.

Адигея

република в състава на Руската федерация, разположена в поречието на р. Кубан, Северен Кавказ. Площ 7,6 хил. кв. км. Население 437 хил. ж. (руси, адигейци). Столица Майкоп. Нефтодобив, разнообразно аграрно стопанство.

Адидже (Еч) (Adige, нем. Etsch)

река в Северна Италия. Извират от Ретийските Алпи. Спуска се от южните склонове на Алпите, тече успоредно с р. По и се влива в Адриатическо море. Дължина 410 км. Плавателна. Градове Болцано, Тренто, Верона.

Адирондак (Adirondack)

нископланински масив, част от Апалачите, разположен в СИ част на САЩ. Височина до 1629 м. Езера и гори. Туризмъ. Курорт Лейк Плесид (Lake Placid).

Адис Абеба (Addis Abeba)

град, столица на Етиопия, разположен сред Етиопското плато, на 2400 м надморска височина. Население 2,6 млн. ж. Основан 1887 г. и от 1889 г. е столица на страната. Разнообразна индустрия, занаяти, търговия с аграрни продукти. Жп връзка с пристанището Джибути на Аденския залив. Международно летище. Университет. Дворци. Нови модерни сгради. Дом на Африка (1961) с голям цветен витраж. Седалище на Икономическата комисиия на ООН за Африка и на Организацията за африканско единство.

Адмиралтейски острови (Admiralty Islands)

архипелаг от група острови, които спадат към Папуа–Нова Гвинея. Площ 2,1 хил. кв. км. Население 40 хил. ж. Тропическа природа. Туризмъ.

Адрианопол

гръцко име на Одрин (Едирне).

Адриатическо море (итал. Mare Adriatico, сръбско-хърват. Jadransko more)

море, част от Средиземно море, вмесено между Апенинския и Балканския полуостров, което чрез Отрантския проток се свързва с Йонийско море. Площ

144 хил. кв. км. Дълбочина до 1230 м. Соленост от 30‰ на север до 38‰ на юг. Риболов. Многобройни морски курорти. Пристанища: Триест, Венеция (Италия); Риека, Сплит (Хърватия); Дуръси (Албания)

Адур (Adour)

река в ЮЗ част на Франция, която се влива в Бискайския залив. Дължина 335 км. В горното течение – редица ВЕЦ. Плавателна в долното течение.

Аз Зарка (Az Zarqa)

град в Йордания. Население 450 хил. ж. В околностите добив на фосфати.

Азербайджан (Азърбайджан), Азербайджанска република (Azərbaycan Respublikası)

държава, разположена в източната част на Закавказието и край бреговете на Каспийско море. Държавен глава президент. Парламент Мили Меджлиз. Площ 86,6 хил. кв. км. Столица Баку. На север се издигат източните части на Голям Кавказ (вр. Базардюзю – 4466 м), а на юг – Малък Кавказ. В средата се простира обширната долина на р. Кура и на притока ѝ Аракс. Климатът е преходен от умереноконтинентален към субтропичен, топъл в ниските части на страната, но с оскъдни валежи. Мингечаурско водохранилище. Към Азербайджан юридически принадлежи и Нагорни Карабах. Население към 8 млн. ж. (2009) – азербайджанци, арменци, малко руси и лезгини; мюсюлмани. Висок естествен прираст. Гъстота на населението 90 души на кв. км. Градско население 56%. Добив на нефт, нефтепреработване. Отглеждат се пшеница, лозя, памук, тютюн, чай, овощни насаждения; бубарство. Голям икономически потенциал е съсредоточен в Баку, който е и главно пристанище. Корабоплаване по р. Кура. Парична единица манат. Член на ОНД (1991), на ООН (1992).

Азия

най-големият по площ и население континент на Земята, разположен почти изцяло в Източното полукълбо и на север от екватора. Според някои Азия и Европа образуват един континент – Евразия. Площ 43,4 млн. кв. км. Границата между Азия и Европа върви по Урал, долините на реките Кума и Манич (според някои по билото на Голям Кавказ), Черно море, Мраморно море, Егейско море. От Африка се отделя чрез Суецкия про-

влак, прокопан от Суецкия канал. От Америка се отделя чрез Беринговия проток. На север се мие от Северния Ледовит океан, на изток – от Тихия океан, и на юг – от Индийския океан. Около бреговете има голям брой острови и полуострови. Голяма отдалеченост на вътрешността на континента от околните морета (над 2000 км). Средна височина ок. 950 м. Най-голяма височина – вр. Еверест (Джомолънгма, 8848 м) – най-висок на Земята. Релефът е предимно планински и платовиден (¾ от територията на Азия). Основни планински системи: Хималаи, Каракорум, Памир, Тиеншан, Хиндукуш, Алтай. Плата: Средносибирско, Иранско, Хангай, Декан и др. Обширни низини има главно на СЗ (Туранска, Индо-Гангска, Западносибирска и др.). Пояс от многобройни вулкани по Тихоокеанското крайбрежие и островите (Асо, Майон, Ключевская сопка, Фуджи, Марапи, Кракатау). Много богат на въглища (особено Сибир, Китай, Казахстан и др.), нефт (земите около Персийския залив, Западен Сибир, Индонезия, Китай и др.), желязна руда (Сибир, Китай, Казахстан, Индия и др.), манганова руда (Индия и др.), медна руда (Казахстан и др.), хромова руда (Турция и др.), злато (Източен Сибир), волфрам, антимон (Китай), сол и др. Климатът е многообразен – от арктичен и субарктичен на север до екваториален на юг. Характерен за Южна и Източна Азия е мусонният климат. Много валежи падат в тропическата и екваториалната част на Азия (Черапунджи в Индия е най-валежното място в света – ок. 12 хил. мм годишно). Северните части на Сибир са покрити с вечнозамръзнали почви. Големи реки – Об, Иртиш, Енисей, Лена, Амур, Яндзъ (5800 км – най-дългата в Азия), Хуанхъ, Меконг, Ганг, Инд и др. Многобройни езера, от които най-дълбокото в света е Байкал (1620 м). Природните зони се редуват от север на юг – тундра, тайга, зона край Средиземно море, мусонни тропически гори и савани, екваториална зона. Ок. 1/3 от Азия спада към Руската федерация. Други обширни държави са Китай, Индия, Казахстан, Индонезия, Саудитска Арабия, Иран, Монголия и др. Населението на Азия е ок. 4 млрд. Китай и Индия са държавите с най-многобройно население в света. Много гъсто са населени Бангладеш, Япония, Израел, Република Корея, Ливан, Шри Ланка и др. Най-силно развити в икономическо отношение са държавите Китай, Япония,

Индия, Република Корея и др. Типични за Азия земеделски култури са ориз, памук, тютюн, юта, кокосови и финикови палми, чай, банани, фъстъци, хининово дърво, каучук, подправки и др. Основен проблем е изхранването на огромното население.

Азов

град в южната част на Русия, разположен близо до устието на р. Дон в Азовско море. Някога турска крепост, окончателно завладяна от Русия 1739 г.

Азовско море

море в южната част на европейската територия на Русия и Украйна, съединено чрез Керченския проток с Черно море. Площ 39 хил. кв. км. Съвсем плитко (до 15 м дълбочина). Ниски брегове, особено на север. Големи реки, които се вливат в него, са Дон и Кубан. Слаба соленост (13–17‰). През зимата замръзва за 2–3 месеца. Риболов. Главни пристанища са Мариупол и Таганрог. Морски курорти.

Азорски острови (*Ilhas dos Acores*)

архипелаг от 9 планински острова от вулканичен произход, разположени в Атлантическия океан на запад от Пиренейския полуостров и спадащи към Португалия. Площ 2,3 хил. кв. км. Островите са Сан Мигел, Терсейра, Пико, Сан Жоржи, Флориш, Корву, Фаял, Грасиоза, Санта Мария. Най-висок връх Пико (2351 м). Чести земетресения. Субтропичен морски климат. Заети са предимно със средиземноморска растителност – гори и храсти. Население 238 хил. ж. Административен център Понта Делгада с ок. 30 хил. ж. Възел на международни морски пътища и въздушни линии. Стратегическо значение. Известни на португалците от 1427 г. Островите са под закрилата на ЮНЕСКО.

Аур (*Азбин*) (*Air*)

плато в южната част на Сахара. Оскъдна растителност. Слабонаселено. Оазиси. Камиловъдство.

Айгер (*Eiger*)

връх (3970 м) в Бернските Алпи, Швейцария, известен с трудността на изкачване.

Айдахо (*Idaho*)

щат в СЗ част на САЩ. Площ 216,4 хил. кв. км. Население 1,3 млн. ж. Админист-

ративен център град Бойсе. Статут на щат получава през 1890 г. Планински релеф, в който е врязана долината на р. Снейк. Природни забележителности са „лунните“ кратери в лавово плато, дълбокият каньон Хелс, пещерата Кристал Айс, горещите извори Лава. Недостатъчно развит в стопанско отношение. Добив на сребро, оловно-цинкови руди, фосфати.

Айдън (*Aydin*)

град в западната част на Турция, в плодородната долина на р. Бююк Мендерес. Население 153 хил. ж. Земеделски и търговски център. Хранително-вкусова и текстилна индустрия. Интересен старинен облик.

Айзенах (*Eisenach*)

град в Средна Германия, ланд Тюрингия. Население ок. 51 хил. ж. Химическа, текстилна индустрия, автомобилостроене. Родна къща и паметник на Й. С. Бах. Музей и паметник на Мартин Лутер. Край града е замъкът „Вартбург“ (12. век).

Айзенщат (*Eisenstadt*)

град в източната част на Австрия, административен център на Бургенланд. Население 13,6 хил. ж. Дворец „Естерхази“ в стил барок, където е работил композиторът Йозеф Хайдн. Музей.

Айндховен (*Ейндхофън*, *Ейндховън*) (*Eindhoven*)

град в южната част на Нидерландия, провинция Северен Брабант. Население 208 хил. ж. Бързо се развива през 20. век като център на електротехническа индустрия (заводи „Филипс“). Технически университет. Музей на „Филипс“. Международно летище.

Айова (*Iowa*)

щат в средната част на САЩ. Площ 145,8 хил. кв. км. Население 2,8 млн. ж. Административен център град Де Мойн. Статут на щат получава 1846 г. Голямо производство на царевича и соя и силно развито свиневъдство. Разнообразна индустрия.

Айроло (*Airolo*)

град в Швейцария, кантон Тичино. Население 2 хил. ж. Планински курорт, зимни спортове.

Айслебен (*Eisleben*)

град в Средна Германия, ланд Саксония-Анхалт. Население 24,5 хил. ж. Тук е роден и починал Мартин Лутер.

Айсризенвелт (*Eisriesenwelt*)
голяма карстова пещера в околностите на град Залцбург, Австрия. Туризъм.

Айфел (*Eifel*)
платовидна планинска система (височина – 747 м) в западната част на Германия. Гори, торфища, типични маари. Туризъм.

Айчи (*Aichi*)
префектура в Япония, разположена в южната част на остров Хоншу и край Тихи океан. Площ 5,1 хил. кв. км. Население 6,4 млн. ж. Административен център град Нагоя. Силно развита индустрия. Отглеждане на ориз, чай, овощни насаждения. Риболов.

Акаба (*Ал Акаба*)
(*Al Aqabah*)
1. град в Йордания. Население 32 хил. ж. 2. залив на Червено море, дълбоко вдаден между Синайския и Арабския полуостров. Пристанища: Ейлат (Израел); Акаба (Йордания).

Акапулко (*Acapulco*)
град в Мексико, разположен край красив залив от брега на Тихи океан. Население 630 хил. ж. Международен морски курорт. Международно летище.

Акарнания
историко-географска област в западната част на Гърция.

Аквитания
вж. Гаронска низина.

Акита (*Akita*)
префектура в Япония, разположена в СЗ част на остров Хоншу и край Японско море. Площ 11,6 хил. кв. км. Население 1,2 млн. ж. Административен център град Акита. Добив на нефт, природен газ, руди. Отглеждане на ориз, овощни насаждения.

Акмолинск
вж. Астана.

Аконкагуа (*Aconcagua*)
най-висок (6960 м) връх в Андите и в Южна Америка. Издига се в Аржентина до границата с Чили. Има 7 ледника.

Акра (*Accra*)
град, столица на Гана, разположен край Гвинеийския залив. Население 1,7 млн. ж. Основан от португалците 16. век и става център на търговия с роби. Днес ва-

жен индустриален, търговски, финансов център. Пристанище. Университет. Международно летище. Национален музей. Запазени стари фортове.

Акри (*Acre*)
щат в западната част на Бразилия. Площ 153 хил. кв. км. Население 450 хил. ж. Административен център град Риу Бранку. Екваториални гори; събиране на каучук.

Акрън (*Acron*)
град в САЩ, щат Охайо. Население 211 хил. ж. Много голям център на каучукова индустрия, производство на автомобилни гуми.

Аксиос (*Axios*)
гръцко название на р. Вардар.

Аксум (*Aksum*)
древен град с историко-архитектурни паметници в северната част на Етиопия.

Актюбинск (*казахски Актюбе*)
град в западната част на Казахстан. Население 250 хил. ж. Цветна металургия, машиностроене.

Ал Аюн (*El Aaiun*)
град, столица на Западна Сахара. Население 50 хил. ж. Лека индустрия. Търговски център.

Ал Басра
вж. Басра.

Ал Кувейт (*Al Kuwait*)
град, столица на Кувейт, разположен край брега на Персийския залив. Население 1,3 млн. ж. с предградията. Много бързо се развива през последните десетилетия. Разнообразна индустрия. Водоприемно предприятие. Риболов. Лов на бисерни миди. Пристанище. Международно летище. Университет. Музей.

Ал Манама (*Манама*) (*Al Manamah*)
град, столица на Бахрейн, разположен на остров Бахрейн, в Персийския залив. Население 152 хил. ж. Пристанище, риболов, улов на бисерни миди. Международно летище.

Алабама (*Alabama*)
1. Щат в южната част на САЩ и край бреговете на Мексиканския залив. Площ 134 хил. кв. км. Население 4,5 млн. ж. Административен център град Монт-

гомъри. Статут на щат получава 1819 г. Ок. 1/4 от населението са афроамериканци. Типичен щат от някогашния Юг. Тук 1866 г. е основан Ку-клукс-клан. Добив на въглища, железни руди, боксит. Черна металургия. Производство на космически ракети. Памукопроизводство. Отглеждане на много фъстъци. 2. Река в САЩ, която се влива в Мексиканския залив. Начални притоци Куса и Талапуса, извиращи от Апалачите. Дължина 1064 км. Плавателна.

Алава (*Alava*)
историческа област (и провинция) в северната част на Испания. Площ 3 хил. кв. км. Население 300 хил. ж. Административен център град Витория. Планински релеф. Изостанала в стопанско отношение. Животновъдство.

Алагоас (*Alagoas*)
щат в СИ част на Бразилия, край брега на Атлантически океан. Площ 28 хил. кв. км. Население 2,7 млн. ж. Административен център град Масейо. Отглеждане на захарна тръстика, ориз, памук, маниока и др. Животновъдство. ВЕЦ.

Алайски хребет
планински хребет в Киргизстан и Таджикистан. Височина до 5539 м. Гори и пасища.

Аландски острови
вж. Оландски острови.

Алансон (*Alancon*)
град в СЗ част на Франция. Население 35 хил. ж. В миналото известен с производството на дантели.

Аланя (*Alanya*)
морски курорт на брега на Средиземно море в Турция. Музей на античната култура.

Алахабад (*Илахабад*)
(*Allahabad*)
град в северната част на Индия, разположен при вливането на р. Джамна в Ганг. Население 990 хил. ж. В миналото център на борбите за освобождение на Индия. Родно място на Джавахарлал Неру (музей в дома му). и на Индира Ганди. Голям религиозен център на индустите. Устройва се голям религиозен фестивал.

Алашан
пустиня в Северен Китай, в горното течение на р. Хуанхъ.

Алба Юлия (*Alba Julia*)

град в средната част на Румъния, край р. Муреш. Население 70 хил. ж. Древен град. Разнообразна индустрия. Цитадела в стил барок (18. век), катедрала „Св. Михаил“ (13–17. век). Исторически и археологически музей. До 18. век в града са отпечатани редица черковнославянски книги. По време на османското робство тук намират убежище много българи.

Албани, Олбани (*Albany*)

град в ЮЗ Австралия, край Индийски океан. Население 117 хил. ж. (с предградията). Аерогра. Пристанище.

Албания, Република Албания (*Republika Shqipëria*)

държава в Европа, разположена в западната част на Балканския полуостров и край Адриатическо и Йонийско море. Площ 28,7 хил. кв. км. Столица Тирана. Държавен глава президент. Законодателен орган Народно събрание. Ръководител на правителството – премиер-министър. В административно отношение се дели на 35 рети (окръга). Заселена още от древността. Земите ѝ са владени от римляни, византийци, българи, сърби. През 15. век попада под властта на османците. През 1912 г. става независима държава, а 1939–1944 г. е окупирана от Италия и Германия. Януари 1946 г. е провъзгласена за Народна република. От 1990 г. е в демократично преустройство. Предимно планинска страна (част от Динарските планини) с крайбрежна низина Мюзекия (Музакия), широка до 35 км. Средиземноморски климат с обилни валежи най-вече в планините. Реките Дрини, Шкумбини, Вьоса и др. се вливат в Адриатическо море. Към Албания спадат и части от езерата Шкодренско, Охридско и Преспанско. Добив на хромова руда (големи запаси), нефт, някои руди, лигнит, битоми. В планините обширни гори (38% от територията на страната) и пасища. Населението 3,6 млн. ж. (2008 г.) се състои от албанци (шкиптари), които на север се наричат още гети, а на юг – тоски, както и незначителен брой гърци, сърби, българи, македонци, цигани и др. Гъстотата на населението е 103 души на кв. км със съсредоточаване предимно в крайбрежната низина. Най-висок естествен прираст в Европа. В миналото е имало изселвания към Италия и другаде. Албанци живеят и в Косово и Македония. Официален език албанският. Градско население 40%. От населението 65% са мусюлмани (сунити), 22% православ-

ни (предимно на юг), 11% католици (най-вече на север). Градовете са сравнително малки: Тирана, Дуръс, Елбасан, Шкодра, Вльора, Корча и др. Все още страната е изостанала в икономическо отношение. Отглеждат се пшеница, царевица, ориз, памук, захарно цвекло, слънчоглед, тютюн, лозя, цитрусови плодове, има овощни и маслинови насаждения. В планините – животновъдство. Добив на електроенергия почти само от ВЕЦ. Металургичен завод в Елбасан. Добив на полезни изкопаеми. Текстилна, хранително-вкусова, кожарска индустрия и др. Недостатъчно развита транспортна мрежа. Главни пристанища: Дуръс и Вльора. Международно летище в Тирана. Отскоро се развива туризмът, главно по крайбрежието. Търгува главно с Италия, Гърция, Германия и други страни. Парична единица – лек. Член на ООН (1955).

Албасете (*Albacete*)

град в източната част на Испания, историческа област Мурсия. Население 167 хил. ж. Аграрен център. Производство на огнестрелно оръжие и ножове за сувенири. Археологически музей.

Албърт

вж. *Мобуту Сесе Секо*.

Алберта (*Албърта*) (*Alberta*)

провинция в ЮЗ част на Канада. Площ 661 хил. кв. км. Население 2,8 млн. ж. Административен център град Едмънтън. Платовиден и равнинен релеф. На запад и на север има обширни иглолистни гори. Добив на въглища, нефт, природен газ. Силно развито е отглеждането на пшеница. Животновъдство.

Алби (*Albi*)

град в южната част на Франция. Население ок. 50 хил. ж. Лозя. Някога център на албигойците с тяхна крепост.

Албъкърки (*Albuquerque*)

град в САЩ, щат Нью Мексико. Население 520 хил. ж. Център за изследване на ядрени оръжия. Електроника. Курортен и туристически център. Международно летище. Университет. Културен център на индианците пуебло.

Алгарви (*Algarve*)

историческа провинция в южната част на Португалия и край брега на Атлантическия океан. Административен център град Фару. Субтропично овощарство. Крайморски курорти. Туризмът.

Алдан

река в Русия, Източен Сибир, голям десен приток на Лена. Дължина 2273 км. Плавателна. Риболов.

Алегани (*Allegheny*)

название на западната част на планинската система Апалачи в САЩ. Гори. Големи залежи на въглища.

Александрета

вж. *Искендерун*.

Александрия¹ (*Alexandria*)

град в южната част на Румъния. Население 58,6 хил. ж. Основан 1835 г. от български преселници, главно от Свищов. Тук е бил учител Христо Ботев 1869 г. Аграрен център с разнообразна индустрия.

Александрия² (*Ал Искандария*) (*Alexandria*, араб. *Al Iskandariyah*)

град в Египет, разположен край брега на Средиземно море. Население 3,4 млн. ж. Основан 332 г. пр.Хр. от Александър Македонски. Тогава е център на елинистичната култура. Александрийската библиотека е с неколкостотин хиляди ръкописа. На остров Фарос е имало голям фар (едно от Седемте чудеса на света). През Римско време е много голям град, втори по големина след Рим. Завладян е от арабите 7. век. След основаването на Кайро е в упадък. Ожидано пристанище, особено за износ на памук. Голяма разнообразна индустрия. АЕЦ. Университет. Национална библиотека, гръко-римски музей, музей на изящните изкуства. Многобройни археологически и културно-исторически паметници: Помпеева колона (27 м), големи катакомби от Римско време, многобройни джамии, дворци. Музей на

Помпеевата колона

мястото на древния Александрийски фар. Величествена крайбрежна алея с много хотели във връзка с голямото значение на града като курорт. Дворец Монтаза. Гробница-джамия на Абул Абас ел Мурси (1767).

Александруполис (Дедеагач) (*Alexandroupolis*)

град в Гърция, Западна Тракия. Пристанище на Егейско море. Риболов. Население 40 хил. жители.

Александров архипелаг (*Alexander Archipelago*)

архипелаг в Тихия океан, разположен край западните брегове на Северна Америка. Съставна част от щата Аляска, САЩ. Открит 1741 г. Площ 36,8 хил. кв. км. Над 1000 острова с планински релеф (Баранов, Принц Уелски, Чичагов). Морски климат. Иглолистни гори. Население 35 хил. ж. Развити лов и риболов. Главен град Ситка.

Алепо

европейско название на град Халеб.

Алер (Aller)

река в Германия, десен приток на Везер. Дължина 211 км. Плавателна и пресечена от големия Средногермански плавателен канал.

Алес (Ales)

град в южната част на Франция. Население 60 хил. ж. Вългодобив, черна металургия. Академия по минно дело.

Алесандрия (Alessandria)

град в Северна Италия, област Пиемонт. Население 100 хил. ж. Разнообразна индустрия. Известен с производството на филцови шапки тип „борсалино“. Стара крепост.

Алеутски острови (Aleutian Islands)

архипелаг в северната част на Тихия океан, разположен във вид на верига острови (островна дъга) с дължина ок. 1740 км, на брой ок. 110. Най-висок остров Унимак – 2860 м). Спадат към щата Аляска, САЩ. Открити 1741 г. Площ 38 хил. кв. км. Планински релеф. Редица вулкани (ок. 25), най-високият от които е Шишалдин (2860 м). Океански субарктичен климат. Тундра, тревиста растителност. Богата птича фауна. Население 8 хил. ж., част от които алеути. Американска военноморска база Дъч Харбър.

Алечки ледник (Aletsch)

най-обширният ледник в Алпите (Бернските Алпи). Дължина 24,7 км. Площ 87 кв. км. Туризъм.

Алжир¹, Алжирска народна демократична република (Al Jumhuriyah al Jaza'iriyah ad Dimuqratiyah ash Shabiyah)

държава в СЗ част на Африка, в Атласките земи, край Средиземно море. Площ 2382 хил. кв. км. Столица Алжир. Държавен глава президент. Начело на управлението министър-председател. Законодателна власт двукамерен парламент. В административно отношение се дели на 48 вилаи (области). Заселена в древността – финикийци, римляни. От 7. век е завладяна от арабите. От 16. век е включена в пределите на Османската империя. 1830 г. е превърната във френска колония и постепенно се заселват доста французи. Независима държава от 1962 г. В северните части на страната се простират дялове на Атласките планини, високи 1500–2500 м, сред които е вместиено високо плато със солени езера (шоти). По-обширните южни части обхващат части от пустинята Сахара, но се издигат и някои планински масиви (Ахагар, вр. Тахат, 3003 м). Климатът на север е средиземноморски, а на юг – много горещ и сух. Малко гори в северната планинска част. Чести земетресения. Изобилие на термални води. Има и подземни води. Няколко национални парка. Из Сахара редица оазиси. Населението 35 млн. ж. (2009) се състои от алжирци: араби (83 %) и бербери (16 %). Французите почти се изселиха. Висок естествен прираст. Населението е струпано предимно в северните крайбрежни райони. Официален език арабският, но в градовете се говори и френски, най-вече от образованите жители. Изповядва се ислям. Градското население е 57 %. Най-големи градове са: Алжир, Оран, Константина, Анаба, Сетиф, Блида и др. Има 10 университета. Предимно аграрна страна – пшеница, много лозя, маслинови и цитрусови насаждения. Овцевъдство. Добив на нефт, природен газ, в сахарската част и се изнасят през пристанищата на север. Добиват се и железни руди, фосфати, въглища. Нефтепреработване. Лека индустрия. Добив на корков дъб, тревата еспарго (за производство на хартия). Главни пристанища: Алжир, Оран, Беджая (износ на нефт), Скикда, Анаба и др. Търгува с Франция, САЩ, Германия, Италия и дру-

ги страни. Развива се курортно дело по крайбрежието. Парична единица алжирски динар. Член на Лигата на арабските държави (1962), на ООН (1962).

Алжир² (El Djazair)

град, столица на държавата Алжир, разположен край брега на Средиземно море. Население 2,6 млн. ж. Възниква 10. век на мястото на разрушено римско пристанище. В Средните векове се развива като важно пристанище и място, където имигрират изгонени от Испания маври. От 1516 до 1830 г. е столица на държава, спадаща към Османската империя. След това е център на френската администрация на колонията. След 1962 г. въпреки изселването на 200 хил. французи градът преуспява като важен индустриален град (машиностроене, химическа, текстилна, хранително-вкусова и др. индустрия). Търговско пристанище (голям износ на вино). Ежегоден международен панаир. Международно летище. Два университета, Национална библиотека, няколко музея. Северната част е живописно разположена край морето, модерна, с високо строителство. Старата част (Казба) се отличава с ориенталски облик (под закрилата на ЮНЕСКО). Редица дворци, джамии и др. Модерни постройки са Домът на радиото и телевизията, храмът „Сакре кьор“, Дворецът на нацията, паметници. Метрополитен.

Алиакмон

вж. Бистрица.

Алигарх (Aligarh)

град в северната част на Индия, щат Утар-Прадеш. Население 668 хил. ж. Памукотекстилна, стъкларска, машиностроителна индустрия. Търговия със захарна тръстика, зърнени храни, памук. Панаири. Университет. Стар форт от 16. век. Джамии и храмове.

Алие (Allier)

1. департамент в средната част на Франция. Площ 7,5 хил. кв. км. Население 400 хил. ж. Административен център град Мулен. Хълмист релеф с връзаната долина на р. Алие. Разнообразно аграрно стопанство. Балнеолечебен курорт Виши. 2. Река в средната част на Франция, ляв приток на Лоара. Дължина 410 км. Плавателна.

Аликанте (Alicante)

град в източната част на Испания, разположен край Средиземно море, в исто-

рическата област Валенсия. Население 330 хил. ж. Възниква през Римско време. Силно развити лозарство, овощарство. Развити са кожарска и текстилна индустрия. Крайморски курорт. Оживено пристанище за износ на прочуто вино, цитрусови плодове, маслини. Сграда на кметството от 17–18. век. Над града са крепостта Санта Барбара, замъкът Сан Фернандо сред парк. Архитектурни паметници от 12–13. век.

Алкала де Енарес (*Alcala de Henares*)

град в средната част на Испания, автономна област Нова Кастилия и Леон. Население 204 хил. ж. Известен от Римско време. Стар университет (1498), преместен 1836 г. в Мадрид. Родно място на Мигел де Сервантес; негов паметник. Туризъм.

Алкмар (*Alkmaar*)

град в западната част на Нидерландия. Население 93 хил. ж. Голям център за производство и пазар на сирена. Късноготическа църква. Туризъм.

Алкои (*Alcoy*)

град в източната част на Испания, автономна област Валенсия. Население 70 хил. ж. Разнообразна индустрия. В околностите се отглеждат големи площи лозя и маслинови насаждения.

Алмаден (*Almaden*)

град в ЮЗ част на Испания, автономна област Кастилия-Ла Манча. Население 22 хил. ж. Много стар голям център за добив на живак (повече от 2 хил. години), но е на изчерпване.

Алмати (до 1997 г. *Алма Ата*)

град в Казахстан. От 1929 до 1997 г. е столица на страната. Население 1,2 млн. ж. В средата на 19. век тук е създадено укрепление, превърнало се в град Верний. Машиностроене, лека и хранителна индустрия. Национална академия на науките, Университет и редица други ВУЗ. Няколко музея. Театър за опера и балет. В околността голям спортен комплекс за зимни спортове „Медео“.

Алмело (*Almelo*)

град в източната част на Нидерландия. Население 65 хил. ж. Текстилен център.

Алмерия (*Almeria*)

град в южната част на Испания, разположен край брега на Средиземно море,

автономна област Андалусия. Население 172 хил. ж. Хранително-вкусова, циментова, хартиено-целулозна индустрия. В околностите – лозя, маслинови насаждения. Върху един от околните хълмове старата крепост Алкасар. Градът има старинен облик. Туризъм.

Алофи (*Alofi*)

главен град и пристанище на остров Ниуе. Население ок. 600 ж.

Алп дьо От Прованс (*Алпи на Горен Прованс*) (*Alpes-de-Haute-Provence*)

департамент в ЮИ част на Франция. Площ 7 хил. кв. км. Население 140 хил. ж. Административен център гр. Дин. Планински релеф с врязана долината на р. Дюранс. ВЕЦ, Пасишно животновъдство.

Алп Маритим (*Приморски Алпи*) (*Alpes Maritimes*)

департамент в ЮИ част на Франция с широк излаз на Средиземно море – Френската Ривиера (Лазурен бряг). Площ 4,3 хил. кв. км. Население 750 хил. ж. Административен център гр. Ница. На север се издигат Алпите. По крайбрежието – средиземноморска природа, отглеждане на лозя, цитрусови плодове, зеленчуци, производство на цветя. Най-посещаваният курортен район в страната.

Алпи (нем. *Alpen*, фр. *Alpes*, итал. *Alpi*)

най-високата планинска система в Европа, разположена на територията на Франция, Италия, Швейцария, Лихтенщайн, Германия, Австрия и Словения. Дължина ок. 1200 км, широчина до 280 км. Най-висок вр. Мон Блан (4807 м). Позната от древността. Дели се на Западни и Източни Алпи по условна граница от Боденското езеро по р. Рейн до ез. Лаго ди Комо. Планинската система представлява дъга, изпъкнала на север. Младонагънатата планина, част от Алпо-Хималайския ороген. Западните Алпи са изградени от стари кристалинни скали, рязко спускащи се към Ломбардската низина. СЗ склон е ограден от широка ивица средновисоки планини, съставени предимно от варовици. Източните Алпи са по-ниски, също имат кристалинни скали, но преобладават варовиците – Доломитови Предалпи. В Алпите има 1200 ледника с обща площ 4 хил. кв. км. Важен климатораздел в Европа – на север климатът е континентален, на юг – субтропичен. Във високата част климатът

е планински с дълга, снежна, студена зима и късо, прохладно лято, подходящи за климатолечение. Много валежи. Главни реки, които извира от планината, са: Рейн, Рона, Адидже, По, многобройни десни притоци на Дунав. Голям брой езера: Боденско, Женевско, Цюрихско, Лаго Маджоре, Лаго ди Комо, Гарда, които са доста обширни, и други по-малки. Растителността е разположена по височинни пояси: до 800 м по южните склонове има средиземноморски гори, храсти, лозя, овощни насаждения; до 1800 м – гори от дъб, които нагоре преминават в иглолистни гори; до 2200 м – алпийски ливади, и по-нагоре – пасища, а най-високо – скални маси, ледници, снежници. Алпите са люлка на планинарството, туризма и алпинизма. Зимни спортове. Много планински курорти за отдих и лечение, многобройни санаториуми за климатолечение (Давос, Гармиш-Партенкирхен, Кортина д'Ампецо).

Алсмер (*Aalsmeer*)

малък град в западната част на Нидерландия. Най-голям аукцион на цветя в света.

Алст (*Алост*) (*фламанд. Aalst*, фр. *Alost*)

град в средната част на Белгия. Население 70 хил. ж. Разнообразна индустрия.

Алтай

1. обширна планинска система в Русия (южната част на Западен Сибир), Казахстан, Китай и Монголия. Традиционно се подразделя на Руски Алтай, Гобийски Алтай и Монголски Алтай. Простира се на повече от 2000 км от СЗ към ЮИ. Редица върхове над 3000 м (Белуха – 4506 м, в Русия). Значителни по площ са заледените пространства – ок. 1500 ледника с площ 910 кв. км. Силно разпокъсан от реките на многобройни хребети, между които има и котловини. Изворна област на реките Об, Иртиш и др. Много езера. Редуват се планинско-степни, планинскогорски и високопланински ландшафти. Казахската част е богата на руди. 2. Република в състава на Руската федерация. Площ 93 хил. кв. км. Население 203 хил. ж. Главен град Горно Алтайск.

Алтампура (*Altamira*)

пещера в северната част на Испания, разположена на запад от гр. Сантандер. Забележителни праисторически фрески. Изследва се от 1875 г. Под защитата на ЮНЕСКО.

Алтдорф (Altdorf)

град в Швейцария, административен център на кантона Ури. Население 8,6 хил. ж. Исторически музей. Тук се е разиграло действието с участието на Вилхелм Тел и сина му. Паметник на Вилхелм Тел (скулптор Рихард Кислинг, 1895).

Алтенбург (Altenburg)

град в източната част на Германия, ланд Саксония. Население 56 хил. ж. Машиностроене, текстилна индустрия. Дворец с музей за игрални карти и други сбирки. Забележителна сграда на кметството (средата на 16. век).

Алтиплано (Altiplano)

високо плато, вместило в Боливийските Анди, ЮЗ част на Боливия и ЮИ на Перу. Височина 3300–3800 м. Сравнително добре населено. Езера: Титикака и Поопо. Степна растителност. Примитивно аграрно стопанство. Редица градове.

Алто Алентежу (Alto Alentejo)

историческа провинция в източната част на Португалия. Исторически и културен център гр. Евора. Отглеждане на зърнени култури; маслинови насаждения; гори от корков дъб.

Алупка

град на южното крайбрежие на Крим, Украйна. Крайморски курорт. Бивш дворец на граф М. С. Воронцов, сега музей. Население 11 хил. ж.

Алфьолд (Alföld)

название на най-ниската източна част на Среднодунавската (Унгарската) низина. В миналото е била степ („пуста“), но сега е заета от обработваеми земи – пшеница, царевица, ориз, захарно цвекло, слънчоглед, лозя. Животновъдство. Местности, обект на туризъм. Редица градове.

Алхамбра

вж. Гранада.

Алхесирац (Algeciras)

град в южната част на Испания, разположен край залив на Средиземно море в близост до Гибралтар. Население 115 хил. ж. Нефтохимическа индустрия. Оживено пристанище. Морски и балнеолечебен курорт. Корабна връзка с гр. Сеута на африканския бряг.

Алнтаун (Allentown)

град в САЩ, щат Пенсилвания. Население 107 хил. ж. Черна металургия.

Аляска (Alaska)

1. полуостров в СЗ част на Северна Америка, разположен между Тихия океан и Берингово море. Планински релеф. Вулкани (Катмай и др.). Ледници. 2. щат в САЩ, разположен в крайната СЗ част на Северна Америка, отделен от основната територия на страната чрез Канада. Площ 1519 хил. кв. км, най-обширен от щатите в САЩ. Население 620 хил. ж., от които 50 хил. местни жители – индианци, алеути, ескимоси. Населението е съсредоточено на юг. Административен център гр. Джуно. Статут на щат получава 1959 г. Планински платовиден релеф, с дълбоко врязаната долина на р. Юкон. Най-високите планински масиви са на юг – вр. Маккинли (6193 м) – най-висок връх в Северна Америка. Вулкани. Много големи ледници. Богатство на нефт, злато, въглища, природен газ, платина. Има 15 национални парка. Обширни гори. Разнообразна, но предимно добивна индустрия. Лов и риболов. Градове: Анкоридж, Фербенкс и др. Открит от руси 17. век. 1867 г. Русия продава Аляска на САЩ за 7,2 млн. долара.

Аляско течение

топло морско течение, което се движи от изток на запад край бреговете на Аляска.

Амагасаки (Amagasaki)

град в Япония, префектура Хього, разположен край брега на Осакия залив на Тихия океан. Население 462 хил. ж. Черна металургия, машиностроене, химическа и хранително-вкусова индустрия. Оживено пристанище.

Амазонас (Amazonas)

щат в северната част на Бразилия. Площ 1578 хил. кв. км. Население 2,4 млн. ж. Административен център гр. Манаус. Горско стопанство и събиране на каучук. Вж. Амазония.

Амазония

огромна географска област в СЗ част на Бразилия и отчасти в съседните земи на Колумбия, Еквадор, Перу и Боливия. Съвпада с Амазонската низина. Низинен релеф. Гъста речна мрежа на р. Амазонка и нейните притоци. Големи водни ресурси. Гъсти екваториални гори (хилея или селва), с огромно разнообразие на растителни видове. Огромни запаси на дървесна маса. Богат животински свят. Рядко населена. Малки селища и някои градове край реките, които са основни транспортни артерии. Лов, риболов, при-

Амазонка

митивно земеделие, горско стопанство, събиране на каучук. Разнообразни полезни изкопаеми, но слабо използвани. През южните ѝ части е прокарано Трансамазонското шосе. По-значителни градове: Икитос в Перу, Манаус на р. Амазонка, Белен при устието на същата река. Амазония се смята за „главните бели дробове“ на планетата. Напоследък се посещава от любители на екзотиката.

Амазонка (Amazonas)

река в Южна Америка с най-голям водосборен басейн в света и пълноводие, според някоя и най-дълга (6400 до 7000 км). Площта на водосборния басейн е ок. 7,2 млн. кв. км. В средното и долното течение протича в близост до екватора и се влива в Атлантическия океан чрез огромна делта. Някъде се разделя на няколко ръкава. Ок. 60 % от басейна на реката принадлежат на Бразилия. В отделни участъци има различни имена (например от западната бразилска граница до вливането на р. Риу Негру – Солимоинс). Има 20 притока, по-дълги от 1500 км – леви: Напо, Путумайо, Жапура, Риу Негру и др.; десни: Журуа, Пурус, Мадейра, Тапажос, Шингу, Токантинс и др. При сливането на Мараньон и Укаяли е широка ок. 2 км, в средното си течение е 15–20 км, а в долното се разширява някъде до 100 км. В средното си течение е дълбока до 70 м, а в долното – до 135 м. Многоводна цялата година. Носи огромно количество наноси. Морските приливи (с приливна вълна поророка) навлизат нагоре по реката до 1400 км. В поречието ѝ – изключително богатство на растителен и животински свят. Заедно с притоците си образува плавателни пътища, дълги 25 хил. км, но са използвани сравнително слабо. Морски кора-

би достигат до гр. Манаус. Слабо са използвани и водните ресурси. Басейнът на реката е рядко населен и недостатъчно използван в стопанско отношение. Първ достигнал реката испанецът Висенте Янес Пинсон при устието ѝ. Все още поречието на Амазонка е недостатъчно изучено в научно отношение. Градове Манаус, Сантарен и Обидус (Бразилия); Икитос (Перу).

Амазонска низина

най-обширната низина на Земята, заемаща по-голямата част от поречието на р. Амазонка. Площ ок. 5 млн. кв. км. Вж. *Амазонка* и *Амазонас*.

Аман (Amman)

град, столица на Йордания, разположен сред платовидна местност. Население 1,3 млн. ж. Известен е като град още от древността. През 635 г. е завладян от арабите, а по-късно през 1516 г. е включен в пределите на Османската империя. От 1921 г. е столица на Трансйордания, а от 1946 г. – на Йордания. Циментова, нефтопреработвателна, текстилна, тютюнева, кожарска, хранителна индустрия. Транспортен възел на пътища. Международно летище. Университет. Останки от римско и арабско строителство. Музеи.

Амана (Amapa)

федерална територия в СИ част на Бразилия, с широк излаз на Атлантическия океан. Площ 143 хил. кв. км. Население 330 хил. ж. Административен център гр. Макапа. Добив на железни и манганови руди.

Амарило (Amarillo)

град в САЩ, щат Тексас. Население 183 хил. ж. Атомна, авиационна индустрия. Добив на природен газ, нефт, хелий (огромни запаси). Голям завод за топене на медна руда.

Амасия (Amasya)

град в северната част на Турция. Население 60 хил. ж. Родно място на географа Страбон. Аграрен център. Захарна индустрия.

Амбала (Ambala)

град в северната част на Индия, щат Хариана. Население 140 хил. ж. Текстилна и хранително-вкусова индустрия. Оживена търговия.

Амбато (Ambato)

град в средната част на Еквадор. Население 169 хил. ж. Разнообразна индуст-

рия. Аграрен център. Овощарство. Ежегоден панаир на цветя и плодове.

Амбер (Amber)

град в западната част на Индия, щат Раджастан. Големи мраморни дворци.

Амбон, Амбоин (Ambon, Amboina)

остров от групата на Молукските острови, Индонезия, с едноименен главен град, който има 220 хил. ж. Пристанище за износ на копра, подправки и др. Университет.

Амерзее (Ammersee)

езеро в Южна Германия, ланд Бавария. Туризм.

Америка

втори по големина континент на Земята, разположен единствен в Западното полукълбо. Площ 42,5 млн. кв. км (Северна и Южна Америка). Население 850 млн. души. От повечето географи обаче се схваща като общо име на два континента: Северна Америка (заедно със Средна Америка) и Южна Америка. Открит е от Христофор Колумб 1492 г., но смятан от него за Индия. Флорентинецът Америго Веспучи го нарича Нов свят, а немският картограф М. Валдземюлер по името на Америго – Америго или Америка.

Амерсфорт (Amersfoort)

град в средната част на Нидерландия. Население 140 хил. ж. Разнообразна индустрия.

Амиен (Amiens)

град в СЗ част на Франция, административен център на департамента Сом, разположен край р. Сом. Население 136 хил. ж. Исторически и културен център на областта Пикардия. Текстилна, хранително-вкусова индустрия, машиностроене. Транспортен възел. Забележителна готическа катедрала (13–15. век), най-голямата в страната (под закрилата на ЮНЕСКО). Големи сражения 1918 г. Университет.

Амирантски острови (Amirantes Islands)

архипелаг от ок. 150 малки коралови острова в Индийския океан, СИ от остров Мадагаскар. Спадат към държавата Сейшелски острови. Плантации с кокосови палми. Риболов и улов на костенурки. Открит 1502 г. от Вашку да Гама.

Аморгос (Amorgos)

остров от групата на Цикладските острови в Егейско море, Гърция. Площ 121 кв. км. Нископланински релеф. Средиземноморска природа. Едноименен град. Туризм.

Амравати (Amravati)

град в средната част на Индия, щат Махараштра. Население 549 хил. ж. Текстилна индустрия.

Амритсар (Amritsar)

град в СЗ част на Индия, щат Пенджаб. Население 976 хил. ж. Значителна разнообразна индустрия и занаяти. Университет. Главен религиозен център на сикхите. Ез. Амрита Сарас („Езерото на безсмъртието“) със забележителен „Златен храм“, където се намира свещената книга Адигрантх. За позлатяването му са употребени 400 кг злато.

Амстердам (Amsterdam)

1. град, столица на Нидерландия, разположен при устието на р. Амстел и по двата бряга на ръкава Ей от залива Ейсълмер. Население 743 хил. ж., с агломерацията ок. 1,1 млн. Възниква 1275 г. като рибарско селище. Каналите („грахти“), между които е разположена старата част

Амритсар. Златният храм

Амстердам

на града, са прокопани 15–18. век. През 16. и особено 17. век. се превръща в един от най-големите търговски центрове в света поради връзките си с Източна Индия (сега Индонезия). 1611 г. е основана борса. Развива се индустрия за шлифоване на диаманти. Следват трудни десетилетия поради конфликт с Англия, но с прокарването на Нордзеканал (1876) и канала Амстердам – Рейн, се развива побързо. Тук се провеждат IX олимпийски игри (1928). Корабостроене, електроника, самолетостроене, химическа, фармацевтична, хранително-вкусова, шивашка индустрия. Важно пристанище, предимно за транзитна търговия. Голямо международно летище Схипхол. Важен жп и шосеен възел. Метрополитен. Много голям финансов център. Два университета, редица ВУЗ; известна филхармония. „Рейксмузеум“ с многобройни ценни картини, особено „Нощен обход“ от Рембранд. Музей „Ван Гог“, къща-музей „Ане Франк“, други музеи. Родно място на философа Спиноза. С града са свързани животът и творчеството на Рембранд, неговата къща днес е музей. Изключително красив град със специфичен облик – характерни старинни къщи, складове, здания на стари гилдии от 16–18. век, край каналите (градът е наричан Северна Венеция) и над тях има ок. 500 моста. Среден площад „Дам“ с кралски дворец (бивше кметство), редица стари църкви, кула „Мунтторен“, голяма сграда на борсата, главна търговска улица „Калфер“, площад „Рембрандплейн“ с паметник на художника, кула „Монтелбанс“, „Кулата на сълзите“, където жените чакали завръщането на съпружките си от мореплаване, и др. Жителите на старата част на града намаляват, а се увеличават тези в периферията и предградията. 2. френски вулканичен остров в южната част на Индийския океан, открит 1633 г. Ненаселен.

Амуай (Amuay)

град в северната част на Венесуела с пристанище за износ на нефт.

Амударя

река в Средна Азия, която извира от планинската система Хундукуш. Образува се от сливането на реките Пяндж и Вахш на територията на Таджикистан. След това тече през Туркменистан и Узбекистан и се влива в Аралско море. Дължина 2540 км. Водите ѝ се използват главно за напояване (Каракумски, Аму-Бухарски канал). Плавателна до гр. Чарджу (Туркменистан).

Амур (Хейлундзян) (кит. Heilung Jiang)

река в Далечния изток, Азия. Образува се от сливането на реките Аргун и Шилка. Влива се в Охотско море. Дължина с начало Аргун 4440 км. Площ на водосборния басейн 1856 хил. кв. км. Чести наводнения. Главни притоци – леви: Зея, Бурей, Амгун и др.; десни: Сунгари, Усури и др. Плавателна. Риболов. Градове: Благовещенск, Хабаровск, Комсомолск на Амур и др.

Ан Арбър (Ann Arbor)

град в САЩ, щат Мичиган. Население 114 хил. ж. Автомобилостроене. Мичигански университет (1817 г.).

Анаба (бивш Бон, до 1963 г.) (Annaba, Bonne)

град в северната част на Алжир и пристанище на Средиземно море. Население 348 хил. ж. Металургия, химическа, текстилна индустрия, машиностроене. Международно летище. Университет.

Анадир

река в Далечния изток, Русия. Извира от Анадирското плато, влива се в Берингово море. Дължина 1150 км. Плавателна. Риболов.

Анадол (Anadolu)

название на азиатската част на Турция.

Анадолско плато

плато във вътрешността на полуостров Мала Азия, Турция. В общи линии на север е ограничено от Понтийските планини, а на юг – от планината Тавър. Из платото има и ниски ридове. Седиментни скали, следи от стара вулканическа дейност. Вулкан Ерджияс (3916 м). Солени езера: Туз, Сифе и др. Бедна естествена растителност. Важен аграрен

район – отглеждане на пшеница, захарно цвекло, малко лозя; овцевъдство; ангорски кози. Добив на сол, въглища и др. Градове Анкара, Коня.

Анам

вж. Чунгбо.

Анаполис (Annapolis)

град в САЩ, административен център на щата Мериленд. Население 36 хил. ж. Старинен облик. Военноморска академия.

Анапурна (Annapurna)

планински масив в средната част на Хималаите. Висок до 8078 м.

Анауак

вж. Мексиканско плато.

Анахайм (Anaheim)

град в САЩ, щат Калифорния. Население 332 хил. ж. Машиностроене, особено електроника. Морски курорт. Детски увеселителен парк „Дисниленд“.

Анверс (Anvers)

френското (валонското) название на град Антверпън.

Ангара

река в Русия, в средната част на Сибир, десен приток на Енисей. Изтича от ез. Байкал. Дължина 1779 км. Големи водохранилища (Иркутско, Братско, Уст-Илимско) и мощни ВЕЦ. Градове: Иркутск, Ангарск, Братск и др. Плавателна.

Ангарск

град в Русия, в средната част на Сибир, край р. Ангара. Население 248 хил. ж. град от 1951 г. Нефтепреработване, химическа индустрия.

Ангиля (Ангуила) (Anguilla)

английско владение със самоуправление на островите Ангиля и Сомбреро от Малките Антилски острови. Площ 96 кв. км. Население 13.4 хил. ж. Главен град Вали. Добив на сол. Животновъдство. Риболов. Туризмъ.

Ангор (Angkor)

останки от голям град (някога един от най-големите в света) – грандиозен комплекс от храмове, дворци, водохранилища и канали, разположен в СЗ част на Камбоджа, недалече от гр. Сиам Реап (Siem Reap) и северно от голямото ез. Тонлесап. Комплексът е изграден в пе-